

Před klinikou mohl teď večer zaparkovat přímo před vchodem. Po celé ty dva týdny, kdy za ní chodil odpoledne - a výjimečně asi dvakrát i dopoledne -, musel vždycky hledat volné místo k parkování, někdy i dost daleko v boční ulici.

Sestřenice vyndala zezadu prázdný kufr a tašku. Teď mu došlo, proč mu lékař řekl, aby vzal někoho s sebou. Vždyť jeho ženu teď mají jakoby propustit, měl přijít hlavně proto, aby někdo odnesl všechny její věci, zlikvidoval její svršky. Aby tam po ní nic nezůstalo.

Myslel si, že v nemocničním pokoji bude všechno tak, jako když odtud naposled odešel, jen ona tam bude ležet bez pohnutí a on už s ní nepromluví, na nic se jí nebude ptát: Jak se má, jestli jí je líp, jak spala. Ale když otevřel dveře, první, co uviděl, byla plenta postavená před její postelí u okna. Tiše pozdravil obě pacientky a zastavil se za plentou, před koncem její postele. Spatřil její hlavu a zůstal zaražený, její tvář se sice nezměnila, ale ústa měla široce otevřená. Jako by chtěla vykřiknout? Ne, nic v její tváři tomu nenasvědčovalo, zkratka měla široce otevřená ústa. Do velkého „O“. Proč? Stále se udiveně díval na ta otevřená ústa.

Za chvíli vešla do pokoje ošetřovatelka - ani si jich pořádně nevšimla, sedla si na její postel za plentou, z nočního stolku vyndala protézu, vložila ji mrtvé do úst, vytáhla z kapsy úzkou bílou pásku, podložila ji mrtvé pod bradu, přetáhla ji pod vlasy a v záhlaví rychlým rutinovaným pohybem zavázala. Ústa se zavřela. Nato mu ošetřovatelka ještě něco říkala, ale příliš ji nevnímal, vyrozuměl jen tolik, že za ním ještě kvůli něčemu přijde.

Stál dál za plentou před koncem postele, sestřenice vedle něho, dívali se teď na tvář spící ženy, v jejím výrazu nebylo nic určitého, mimořádného, ani strach, ani náznak výkřiku, když teď měla ústa zavřená, dívali se na klidně spící, jakoby odpočívající tvář. Dokonce měla tváře trochu narůžovělé. Jako kdyby nemoc ustoupila a ona se zbavila velké tíhy. Asi jen to se dalo vyčíst z její tváře.

Sestřenice poodešla k nočnímu stolku, sklonila se k její tváři a dotkla se rty jejího čela. Pak ještě chvíli zůstala nad ní skloněná. I on k ní přistoupil a zlehka se rukou dotkl její tváře, ale jen na okamžik. Ne aby pocítil, že ta tvář už není prohrátá krví jako jindy, řekl si později, když si na ten moment vzpomněl, chtěl se jí jen dotknout, a ten krátký dotek...

Sestřenice začala sbírat lahve, které stály na okenním parapetu. Nosil jí denně aspoň dvě lahve minerálky, dvě malé koly, kterou předtím nikdy nepila, a přibližně každý druhý den sklenici kompotu. Lahve, které přinesl, byly všechny netknuté, sestřenice je uložila do tašky, kterou vzala s sebou. Sledoval

lahve mizející z parapetu, jako by s tím neměl nic společného, poprvé viděl oknem střechy domů a poprvé si překvapeně uvědomil, že pod jednou z těch střech, které teď vidí, bydlel s matkou a bratrem téměř pět let, skoro celou válku. Za celou dobu si během těch posledních dvou týdnů nikdy neuvědomil, že ta klinika patří do okrsku, kde strávil mládí.

Teď už i on skládal její věci do kufru a do tašky. Nepřečtené knihy, které jí nosil z knihovny, vždycky chtěla, aby jí donesl nějaké biografie, naposled jí vypůjčil Andersenův životopis od dánské autorky, který nedávno vyšel, a ze zásuvky nočního stolku vyndal její věci; z dolní přihrádky rezervní pyžamo a ze skříňě všechno, v čem přišla do nemocnice, i černý vlněný zimník. Přehodil ho přes čelo postele. Zpod postele ještě vytáhl menší tašku, s tou sem přišla, a její papuče a náhradní ponožky.

Do pokoje zase vešla ošetřovatelka, v jedné ruce měla papír, v druhé hodinky. Ty mu odevzdala, vysvětlila, proč mají rozbité sklíčko - pacientka na nich asi ležela, když už o tom nevěděla -, a přistrčila před něj papír: „Tady se musíte podepsat.“ Neměl brýle, neviděl, co má podepsat. Sestřenice mu pošeptala: „To je potvrzení, že jsme si odnesli všechny její věci.“ Tak podepsal, že neuplatňuje žádné právní nároky vůči nemocnici.

Ošetřovatelka odešla, sestřenice zavřela kufr, chvíli ještě zůstala stát a řekla, že se ještě zastaví u inspekčního lékaře, ať tam pro ni přijde a ať mu poděkuje. „Za co?“ podíval se na ni udiveně. „Ale vždyť tě sháněl, to nebyla jeho povinnost,“ odpověděla a odešla.

Ještě se chvíli díval na klidnou tvář mrtvé. Dnes na této posteli seděl déle než jindy. Někdy tady totiž zastihl návštěvu, nebo ona chvíli dřímala, nebo zase musel jít ven a procházet se po chodbě, aby sestra mohla ošetřit pacientky, taky bývala unavená, mluvili spolu jen útržkovitě, vždycky po dlouhých pauzách, a stále měl pocit, že by jí měl ještě něco říct. A zase chvíli dřímala. Jednou, když se z té dřímoty probírala, řekla: „Je to pěkné, když člověka někdo drží za ruku.“ A nakonec ho sama poslala domů.

Vzal kufr, ženinu prázdnou tašku, zimmník si přehodil přes ruku a vtom zpozoroval cíp jejího svetru, který vykukoval zpod příkrývky. Fialový vlněný svetr nosila už několik let každou zimu; v duchu ji bude za psacím strojem vždycky vidět v tomhle svetru, pomyslel si. Položil kabát zase na postel a svetr strčil do tašky.

Ještě se musí nějak rozloučit s těmi dvěma pacientkami. Chtěl podat ruku té, jejíž postel stála z druhé strany plenty, byla z těch dvou mladší, něco přes třicet, někdy se s ní dal do řeči. Jen co k ní udělal první krok, začala k jeho překvapení mluvit: „Vidíte, kdo by si to byl pomyslel, odešel jste jen před pár hodinami...“ Zaslechla, že má jít do inspekčního pokoje za lékařem: „Lékař vám nemůže nic říct, přišel pozdě, ví jen to, co jsme mu řekly my. Když jste odešel, vaše žena nejdřív spala, aspoň si myslím, že spala, potom jsem si všimla, že se najednou začala otáčet a z ničeho nic si sedla na postel, rukama se chytila za hlavu, tak jsem se jí zeptala, jestli mám zavolat lékaře, ale ona řekla ne, není třeba, vždyť mám lék na bolest hlavy, ale nevezala si ho, dál si rukama držela hlavu a pak ještě řekla, bylo by zbytečné volat kvůli tomu lékaře, a dál si jen rukama držela hlavu a kývala se z boku na bok, potom najednou padla na postel a bylo slyšet, že se jí těžce dýchá, jako by se dusila, tak jsme obě začaly zvonit na sestru, byla tu za chvíli, ale když slyšela ten její dech, hned vyběhla ven pro doktora, za pár minut s ním přišla, ale tehdy už nebylo slyšet, že dýchá, ani doktor s ní už nic nedělal.“

Pronesla to všechno jako jednu větu bez interpunkce, a čím déle mluvila, tím větší úlevu cítil, bylo pro něho ohromně důležité to všechno vědět. Nemusel si nic představovat, nic domýšlet. Její život byl pro něho aspoň v tom smyslu, co se s ní dělo, uzavřený. A když říkala těch pár slov - není třeba, mám přece lék... zbytečné volat doktora -, jako kdyby slyšel její hlas, tak to říkávala, když se to týkalo jí - proč, bylo by to zbytečné, není třeba - člověk nemá kolem sebe dělat velký rozruch, nechat se obskakovat jinými. A když ještě trpěla migrénami, kdysi je mívala častěji a dosti silné, taky se někdy držela za hlavu oběma rukama, jako by jí měla prasknout.

A když slyšel, že těžce dýchala, bezděčně si pomyslel, asi chrčela, jeho otec, který kdysi dávno náhle zemřel, taky před smrtí chrčel. Dodnes to slyší.

Velice mu pomohla, řekl pacientce, jinak by se to nebyl nikdy dozvěděl. Byl skoro dojatý, když se s nimi rozloučil. Znova zdvihl kufr, tašku a zimník, něco zamumlal o Vánocích a vyšel na chodbu.

Před inspekčním pokojem odložil kufr a tašku, zaklepal a vešel, s černým vlněným zimníkem přehozeným přes ruku. Za psacím stolem uviděl lékaře, který mu telefonoval, sestřenice seděla vedle, a když vešel, měl dojem, jako by čekali jen na něho. Lékař vstal, představil se, nabídl mu židli, znovu mu vysvětloval, že nemohl sehnat jeho číslo, dokonce si už myslel, že se mu nedovolá, tak mu nechal poslat telegram. A pokud jde o jeho ženu, už o tom mluvili – podíval se přitom na sestřenici –, nemůže mu o tom, jak to probíhalo, vlastně nic bližšího říct, mohla to být jen mrtvice, krvácení do mozku, protože když ho zavolali, mohl už jen konstatovat exitus. Exitus, pomyslel si, šikovné slovo, potřebné. Smrt, to je cosi temného, emocionálně zatíženého... Řekl, že mu to už vyprávěla pacientka z jejího pokoje, a jak ho o to požádala sestřenice, poděkoval lékaři za námahu s telefonem. Za dveřmi zvedl kufr a tašku a vydali se chodbou, kde se rozléhaly jen jejich kroky. Zařídil, proč ho sem zavolali, a znovu ho popadla zlost, s níž přišel už večer domů.

Když jí před pár hodinami řekl, že sem zítra ráno zaskočí a přinese jí pyžamo, zeptala se ho s mdlým úsměvem: „A to už je to se mnou tak špatné?“ Asi proto, že za ní chtěl přijít hned ráno. Připadala mu vyčerpaná a slabá, jako by ji opouštěly síly, proto chtěl vědět už ráno, jak to s ní je. Nějak to uhádla.

Nemocnice ji zahubila. Stále na to myslel i v autě, až to musel říct i sestřenici: „A proč vůbec musela jít do nemocnice? Mohla zůstat doma, měla by klid a bylo by to skončilo stejně.“ Sestřenice ho zarazila: „Neplácej hlouposti. Mohly nastat komplikace, nějaké krvácení, doma by se to nedalo zastavit a ty by sis celý život vyčítal, že neležela v nemocnici.“

Když vjel do otevřené garáže a vysedl z auta, prohlásil

se vzdorem a zlostí: „To všechno tu může zůstat, zítra to vynesu.“ Sestřenice se podivila: „A proč bys to tu nechával do zítřka? Přece to můžeme vynést hned.“ A začala všechno vytahovat z auta.

Nahoře v bytě strčil tašku pod kuchyňský stůl, černý vlněný zimmník pověsil na věšák a řekl sestřenici, aby strčila kufr s taškou pod kuchyňský stůl, on z nich vyndá věci později, pak přešel do obýváku a sedl si do fotelu. Slyšel, že sestřenice přece jen vyprazdňuje kufr i tašku, aby si je mohla vzít domů. Nejraději by byl zůstal ve fotelu se svojí podrážděností a zlostí sám.

Díval se popuzeně před sebe a uviděl balzac - jednou jim jeden čalouník řekl, že to, co pokládají za récamier, se odborně jmenuje balzac -, rušil symetrii zařízení celého pokoje, přenesli ho sem, když jeho žena začala celý den polehávat, protože nejlíp jí bylo v pololežící poloze a chtěla být v tom pokoji, kde předtím sedávala u psacího stroje a kde většinou seděl a četl i on, a jak se díval na balzac, pochopil, že jeho podrážděnost se vztahuje na všechno, nač jen pomyslí: na nemocnici s jejími fušery, na primáře, na ošetřujícího lékaře, na lékaře, který mu tak hloupě telefonoval, na balzac, který obývací proměnil ve sklad nábytku, na sestřenici, která by s ničím z toho nesouhlasila - aha, telefonuje s mužem, co se stalo a kde teď je -, a měl zlost, přiznal si nakonec, i na ni, protože umřela a jeho tu nechala samotného, vlastně chtěla umřít, a co bude s ním, to pro ni nebylo zas tolik důležité. Jistě i to pro ni bylo důležité, to by jí křivdil, ale vždyť mu sama řekla, že se jí nechce žít, sice to bylo před dvěma lety, ale on teď na to musí pořád myslet a opakovat si, že zemřít chtěla.

Před dvěma lety trávili poprvé Silvestr v tomhle novém bytě, byli sami dva, ani předtím neměli na Silvestra hosty, jen jednou zašli k Trachtům, kde se vždycky sešlo obrovské množství lidí, večer otevřených dveří. Jen tehdy trávili Silvestr tak, že byli nejen sami, ale také se sami cítili, nikomu netelefonovali a nikdo nezavolal jim, pomalu upíjeli z lahve bílé víno, neměli

si moc o čem vyprávět, nepustili si rádio ani televizi, protože ona nechtěla ani vidět, ani slyšet lidi, kteří byli bezstarostní a veselí... A tak začala najednou uvažovat o životě, o tom, jestli vůbec má nějaký smysl, a nakonec si prý vždycky řekla, že vlastně žádný smysl nemá. Věděl, že to neříká proto, že nemůže nic dělat, protože ji připravili o možnost pracovat a ona si doposud prací zaplňovala celý svůj život – já jsem si už v životě odpracovala své, řekla mu jednou –, o smyslu života uvažovala kvůli něčemu jinému, ale on se toho tématu vděčně chytil. V posledních letech, kdy sám neměl co dělat, začal číst filozofické knihy, ale od jisté doby ho omrzelo i to, už nečetl skoro nic, přece však si teď vzpomněl, co všechno se o tom napsalo, co všechno si o tom přečetl, a začal jí vysvětlovat, že to je stará otázka, suma celé filozofie, chtěl jí nějak vyvrátit, co mu právě řekla, kolik se nad tím napřemýšleli od antiky po Sartra... Ale jí bylo fuk, co jí chtěl vyložit o Sartrovi, nestála o to poslouchat jeho teoretické poučování, a všechno, čím jí chtěl ještě ohromit, smetla jedinou větou: „A mně se vlastně už ani nechce žít.“

Věděl, v jakém je rozpoložení, ale když mu to teď tak bez obalu vmetla do tváře – tak to aspoň cítil –, cosi se v něm vzepřelo, jako kdyby ho tím urazila, zbavila se ho, a skoro pobouřeně se jí zeptal: „A že jsem tu já, to pro tebe nic neznamená?“

Neodpověděla mu. A co mu taky měla odpovědět? Že to pro ni něco znamená, ale že se jí přesto nechce žít? Musela by dlouho vysvětlovat něco, co se jí přičilo vysvětlovat, a nakonec proč by měla, sám to dobře věděl.

Dva měsíce před tím Silvestrem se její neteř zabila společně s kamarádkou v Tatrách na horolezeckém výletě. V mlze nepoznaly, kde je sestup, a začaly slézat ze skalní stěny, kterou by bez kompletní horolezecké výstroje nikdo neslezl, a tak se to stalo.

Kdysi mu trvalo léta, než pochopil, že v jejím vztahu k matce je něco iracionálního, její matka byla pro ni bytost ne úplně z tohoto světa, všechno, co ji obklopovalo, bylo dobré a krásné. A později mu zase trvalo dlouho – poté co se její neteř nastěhovala k nim, do bytu ve středu města –, než pochopil, že

její vztah k neteři je stejný. Byla schopná vidět a taky viděla všechny její příliš lidské malé i velké chyby, chyby ještě velmi mladého člověka, ale neteř byla zároveň převtělením její matky, prodloužením jejího vztahu k matce: cítila povinnost se o ni starat, bdít nad ní. Matka jí předala neteř do péče, a ona selhala – neteř, kterou jí matka svěřila, zahynula. Neměla na tom žádnou vinu. Přesto se v ní něco zlomilo, rozštěpilo ji to a nemohlo se zahojit. Proto se jí nechtělo tehdy na Silvestra žít, dva měsíce poté, co se to stalo.

Ale časem se i tato rána zavírala a jako by se zahojila. Zase žili jeden pro druhého. Když ale začala být nemocná a zeslábla, když už věděla, jak to s ní je, rána se znovu otevřela. A tehdy se v ní možná znovu probudila touha být zase s těmi, s nimiž tvořila jeden celek. Unio mystica. A jeho měla dál stejně ráda, jistě jí ho bylo i líto, ale on byl člověk z tohoto reálného, každodenního světa.

Sestřenice dotelefonovala a zeptala se ho, jestli mu nemá uvařit kávu. „Ne, nechci,“ řekl s odhodlanou rozhodností, i když nevěděl, proč nechce. Chtělo se mu jen sedět v tomhle fotelu, dívat se před sebe a hledat další objekty, na něž by zaměřil svou zlost.

Sestřenice připomněla: „Ale měl bys zavolat bratrovi.“ Zamítavě zavrtěl hlavou: „Ne, teď volat nebudu.“

Tentokrát věděl, proč nechce. Ještě kdyby přišel jen bratr sám. Ale na takovouto kvazi slavnostní návštěvu by se tu objevil i se ženou a s osmiletou dcerou. Bratrova žena často ležela v nemocnici, několikrát ji operovali, a podobně jako všichni trpící lidé mluvila nejvíc o svých nemocech. A jejich dcera se chichotala, kdykoli se naskytla příležitost. Teď by se nechichotala, všichni by tu seděli v povinném smutku. A on by musel mluvit. Ne, nechtěl tu mít nikoho.

Sestřenice řekla, že zavolá Martinovi a Vieře, blízkým příbuzným jeho ženy.

Bože můj, pomyslel si, proč si teď musela vzpomenout právě na něho? Viděl ho naposled dnes odpoledne v nemocnici. Sestřenice mu jistě řekla, že jeho žena si nepřeje, aby za ní chodily nějaké návštěvy, a on k jeho ženě přivede člověka

zcela neznámého, který si chce nechat podepsat její překlad Pasternakova Doktora Živaga! Vyšel skoro pololegálně během obrodného procesu, tenhle na Západě vyznamenaný a v Hollywoodu zfilmovaný, ale v Sovětském svazu nevydaný román, takže to byla senzace. Ten neznámý, kdysi lékař v této nemocnici, který už léta pracuje v nějaké mezinárodní organizaci ve Švýcarsku, náležitě využil možnost zakonverzovat si s literární osobností. Když konečně odešli, byla jeho žena z té návštěvy tak vyčerpaná, že hned usnula.

Nechtělo se mu tu dál sedět a čekat, až sestřenice třeba řekne: „Počkej, dám ti ho k telefonu.“ Musel by pak vykládat, co a jak bylo, proto vstal, že si půjde do kuchyně uvařit kávu, ale místo toho, sám tím překvapený, prohlásil: „Jdu to říct dolů švagrové. Když už bydlí ve stejném domě.“

Ještě před chvílí neměl ani tušení, že něco takového řekne, že půjde zrovna za švagrovou.

Jen sestřenice a švagrová, žádné jiné návštěvy ať za ní nechodí, požádala ho jeho žena. Ale švagrová za ní nepřišla během těch dvou týdnů ani jednou. A než jeho žena odešla do nemocnice, neviděla ji aspoň tři týdny, možná čtyři. Urazila se. Na jedné z posledních procházek je doprovázela i švagrová a začala se zase rozčilovat nad vedoucím bytového družstva, že na nich ohromně vydělal. Jeho žena nevěděla, jestli si zmíněný vedoucí družstva něco přivydělal, ale když hledal nájemníky do domu, který byl postaven z jeho podnětu a kolem kterého všechno zařizoval sám, nabídl byt i jí. A na její žádost přidělil další byt dceři švagrové, ženině neteři, tehdy ještě vysokoškolačce. A když se jeho žena toho muže stále zastávala, švagrová se urazila a jako osoba pevných zásad už uražená zůstala. Před dvěma týdny jí řekl, že odvezl ženu do nemocnice, řekl jí i proč, ale nešla tam za ní.

Zazvonil u dveří o poschodí níž a slyšel uvnitř hlasy. Po dceřině smrti - až tehdy se sem přestěhovala - vzala k sobě do bytu svou sestru a jejího muže, oba penzisty, chodili brzy spát a nikdy je nebylo slyšet, musela to být návštěva. Švagrová mu otevřela. Zůstal stát ve dveřích a omluvil se, že ruší tak pozdě. Teď slyšel zcela zřetelně ty hlasy z bytu. Mladé ženské

hlasy. Znal ten dívčí smích. Stál chvíli nerozhodně ve dveřích, než se odhodlal začít: „Musel jsem ti přijít něco říct,“ a zase se zasekl před tou krátkou oznamovací větou.

A vtom se mu to stalo. Náhle, nečekaně, jako když se někomu zatočí hlava a upadne nebo když nějaký opilec začne zvracet, zvrací na ubrus, na vlastní kalhoty, neumí to zadržet ani vstát a odejít, jen stále zvrací. Už se chtěl donutit vyslovit tu krátkou oznamovací větu, ale vtom se mu něco v hrdle zadržlo, začal se dusit, hlas mu selhal, nemohl říct ani slovo, začal vzlykat, nahlas, nezadržitelně, musel se opřít o veřeje dveří, cítil, že se mu z očí derou slzy, zakryl si hřbetem ruky oči. Bylo to jako křeč, chtěl ji přemocit, ale dál přidušeně vzlykal - kdyby ho aspoň neslyšeli ti lidé v pokoji -, nakonec už jen těžce dýchal, oddychoval, až pak se mu konečně podařilo donutit se k té krátké větě oznamující, co se stalo dnes večer, k těm čtyřem slovům. Teď už zase slyšel z pokoje veselý dívčí smích, švagrová mu něco říkala, ale ještě ji nevnímal, jen rozuměl, že za chvíli přijde nahoru.

Zastavil se na schodech, aby se zklidnilo bušení jeho srdce, nechápal, co se to s ním stalo, právě před švagrovou, touto vždycky až obdivuhodně se ovládající ženou se železnou vnitřní disciplínou, která mu kromě toho byla úplně lhostejná. Utíral si rukávem oči a tvář, nechtěl, aby ho tak viděla sestřenice.

A možná se mu to stalo proto, že najednou poznal ty dívčí hlasy. Ten dívčí smích.